

יהושע פרק א' – חכמת אדם תאיר פניו

1. רס"י על במדבר פרק כז פסוק כ

(כ) ונתתה מהודך עליו – זה קירון עור פנים: מהודך – ולא כל הודך נמלינו למדין פני משה כחמה פני יהושע כלבנה:

למען ישמעו כל עדת בני ישראל – שיהיו נוהגין בו כבוד ויראה כלדך שנוהגין בו:

2. רס"י יהושע פרק א פסוק ג

(ג) משה עבדי מת – ואילו היה קיים בו הייתי חפץ ורצויתי לרקוהו על שלשם אלפים הלכות שנשחכחו בימי אבנן של משה בל יהושע ושאל אמר לו הקב"ה משה עבדי מת והמורה על שמו נקראת לומר לך אי אפשר לא וטורדן במלחמה:

(ג) כל מקום אשר תדרך כף רגלכם – כיוצא בו נאמר למשה ושנינו בספרי (פ' עקב): אם ללמד על החומי ארץ ישראל, הכי הוא אומר מהמדבר והלבנון הזה, אם כן למה נאמר אשר תדרך כף, אף חוזה לארץ, משחככו את הארץ, כל מה שחככו מחוזה לארץ יהיה קדוש ויהיה שלכם:

3. מסכת בבא בתרא דף ע"ה ע"א

כיוצא בדבר אתה אומר: (במדבר כ"ז) ונתתה מהודך עליו – ולא כל הודך, זקנים שבאותו הדור אמרו: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, אוי לה לאותה בושה, אוי לה לאותה כלימה.

4. מסכת תמורה דף טז עמוד א

אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן, אמר לו ליהושע: שאל ממני כל ספיקות שיש לך! אמר לו: רבי, כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר? לא כך כתבת כי (שמות ל"ג) ומשרתי יהושע בן נון וער לא ימיש מתוך האהל?

מיד תשש כחו של יהושע, ונשחכחו ממנו שלש מאות הלכות, ונולדו לו שבע מאות ספיקות, ועמדו כל ישראל להרגו. אמר לו הקב"ה: לומר לך אי אפשר, לך וטורדן במלחמה, שנאמר (יהושע א') ויהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' וגו'.

במתניתין תנא: אלף ושבע מאות קלין וחמורין, וגזירות שוות, ודקדוקי סופרים נשחכחו בימי אבנן של משה. אמר רבי אבהו: אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנו מתוך פלפולו, שנאמר - (יהושע ט"ז) וילכדה עתניאל בן קנו אחי כלב (הקטן ממנו)

5. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת פנחס סימן יא

(יא) יפקוד ה' אלהי וגו'.... יפקוד ה' מה ראה לבקש הצורך הזה אחר סדר נחלות, אלא כיון שירשו בנות צלפחד בנכסי אביהם אמר משה הרי השעה שאתבע צרכי אם הבנות יורשות בדין הוא שייירשו בני את כבודי, א"ל הקב"ה למשה נוצר תאנה יאכל פריה (משלי כז), בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה יהושע ששמשך כדאי הוא שישמש את ישראל שאינו מאבד את שכרו שנא' קח לך את יהושע בן נון, למה נמשלה תורה לתאנה שרוב האילנות הזית והגפן והתמרה נלקטין באחד והתאנה נלקטה מעט מעט וכך התורה היום לומד מעט ולמחר הרבה לפי שאינה מתלמדת לא בשנה ולא בשתיים איש אשר רוח אלהים בו לפי שאמרת אלהי הרוחות לכל בשר שאתה מכיר לכל אחד ואחד יתמנה שידוע להלן עם כל אחד ואחד מהם לפי דעתו, וסמכת את ידך עליו כמדליק נר מנר ונתת מהודך כמערה מכלי אל כלי, מה שאמרת לך ולא תשוב נחלה ממטה למטה (במדבר כז) אחר הכבוד הזה אינו זו מבית אביך שאף יהושע שיעמוד תחתך לפני אלעזר הכהן יעמוד.

6. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת פנחס סימן י

וידבר משה יפקוד ה' וגו'.

(י) ילמדנו רבינו הרואה בני אדם משונין כיצד מברך, כך שנו רבותינו הרואה את הכושי ואת הלוקין ואת הקיפח, ואת הבהקנין ואת דרניקוס, אומר ברוך משנה הבריות, והרואה את הקיטע

ואת הסומא ואת מוכה שחין אומר ברוך דיין האמת אימתי בשעה שהיו שלמין ונשתנו אבל אם היו כן ממעי אמן אומר ברוך משנה בריתינו, והרואה בריאות טובות ואילנות טובות אומר ברוך שככה לו בעולמו אבל אם ראה אוכלסין הרבה של בני אדם אומר ברוך חכם הרזים, כשם שאין פרצופותיהם שוין זה לזה כך אין דעתם שוין זה לזה, אלא כל אחד ואחד יש לו דעת בפני עצמו וכן אומר (איוב כח) לעשות לרוח משקל ומים תכן במדה, כל בריה ובריה יש לו דעת בפני עצמו תדע לך שהוא כן, משה מבקש מן הקב"ה בשעת מיתתו ואומר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתם של כל אחד ואחד ואין בשל בניך דומה זה לזה, כשאני מסתלק מהן בבקשה ממך אם בקשת למנות עליהם מנהיג מנה עליהם אדם שיהא סובל לכל אחד ואחד לפי דעתו מנין ממה שקראו בענין שנא' יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר וגו'.

7. מסכת שבת דף פח עמוד ב

ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? (תהלים ח) מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים! - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: החזיר להן תשובה! - אמר לפניו: רבנו של עולם, מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם. - אמר לו: אחוז בכסא כבודי, וחזור להן תשובה, שנאמר (איוב כו) מאחו פני כסא פרשו עלי עננו. ואמר רבי נחום: מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ועננו עליו. אמר לפניו: רבנו של עולם, תודה שאתה נותן לי מה כתיב בה - (שמות כ) אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. אמר להן: למצרים ירדתם, לפרעה השתעבדתם, תורה למה תהא לכם? שוב מה כתיב בה - לא יהיה לך אלהים אחרים, בין הגויים אתם שרויין שעובדין (פט ע"א) עבודה זרה? שוב מה כתיב בה - זכור את יום השבת לקדשו כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות? שוב מה כתיב בה - לא תשא, משא ומתן יש ביניכם? שוב מה כתיב בה - כבוד את אביך ואת אמך אב ואם יש לכם? שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנב, קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם? מיד הודו לו להקדוש ברוך הוא, שנאמר (תהלים ח) ה' אדנינו מה אדיר שמך וגו' ואילו תנה הודך על השמים - לא כתיב. מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב, ומסר לו דבר, שנאמר (תהלים סח) עלית למרום שכית שכי לקחת מתנות באדם, בשכר שקראוך אדם לקחת מתנות. אף מלאך המות מסר לו דבר, שנאמר (במדבר יז) ויתן את הקטרת ויכפר על העם ואומר ויעמד בין המתים ובין החיים וגו', אי לאו דאמר ליה - מי הוה ידע?

8. העמק דבר על דברים פרק יז פסוק יד

(יד) ואמרת וגו'. אין הפי' אמירה כמשמעו בפה אלא כלשון ואמרת אוכלה בשר וכדומה. אכן לפי לשון זה הי' במשמע שאין זה מצוה במוחלט למנות מלך אלא רשות כמו ואמרת אוכלה בשר וגו'. והרי ידוע בדברי חז"ל דמצוה למנות מלך ואי"כ למאי כתיב ואמרת וגו'. ונראה דמשום דהנהגת המדינה משתנה אם מתנהג עפ"י דעת מלוכה או עפ"י דעת העם ונבחריהם. ויש מדינה שאינה יכולה לסבול דעת מלוכה. ויש מדינה שבלא מלך הרי היא כספינה בלי קברניט. ודבר זה אי"א לעשות עפ"י הכרח מצוות עשה. שהרי בענין השייך להנהגת הכלל נוגע לסכנת נפשות שדוחה מצוות עשה מש"ה לא אפשר לצוות בהחלט למנות מלך כ"י שלא עלה בהסכמת העם לסבול עול מלך עפ"י שרואים מדינות אשר סביבותיהם מתנהגים בסדר יותר נכון. או אז מצוות עשה לסנהדרין למנות מלך. והא ודאי אי"א לפרש שאין בו מצוות עשה כלל אלא כמו ואמרת אוכלה בשר וגו' וזבחת מבקרך וגו' שאינו אלא לאו הבא מכלל עשה שלא לאכול בלי שחיטה. הי"נ נימא דהי"פ שום תשים עליך מלך אשר יבחר וגו' לא תוכל וגו' דוקא אשר יבחר. אבל אי"א לפרש הכי דאם כן מאי איריא וירשתה וישבת בה ולא קודם. הא אפילו קודם ירושה שרי לעשות מלך שהרי יהושע היה כמו מלך כמש"כ הרמב"ם הלי מלכים פי"א ח"ג ופי"ג הי"ח יע"ש וכי"ה בסנהדרין דייט אלא ע"כ מצוה הוא ומ"מ אין סנהדרין מצווין עד שיאמרו העם שרוצין בהנהגת מלך. ומש"ה כל משך שלש מאות שנה שהיה המשכן נבחר בשילה לא היה מלך והיינו משום שלא היה בזה הסכמת העם: